شار لەپێشوازیی زێوەردا

نووسینی: محەمەدفەریق حەسەن

((ئەوشەوە، چی دیوانی زێوەر لە کوردستاندا هەبوون دەستکاریی کران!))
دوای هەواڵ پرسین، لە نامەی برادەرە هەواڵچنەکەمدا وا هاتووە! بەڕاست کاری لەم جۆرە ئەگەری ڕوودانی هەیە؟ کوردستان وڵاتێکی فراوانەو دیوانی زێوەریش لە هەزاران ماڵ و قوتابخانەو کتێبخانەی تایبەت و گشتیدا هەیە. دەبێ چ هێزێکی ئەفسانەیی توانای ئەم کارەی هەبێ؟ باشە ئەم (شرۆ)یەی برادەرم هەتا پاریش کەسێکی دامەزراو و ساغ بوو. ڕاستە لە دەزگەیەکی نهێنیدا کارایە. بەڵام تۆبڵێی سروشتی کارەکەی ئاوەزی لێسەندبێ و تێکچووبێ؟ یان دووربا دووچاری نەخۆشییەکی دەروونی کردبێ؟ نامەکەم دانا و قەدەرێ دۆش دامام و لە هزران ڕۆچووم. نەمتوانی بڕوای پێبێنم. ئەمجا نابەدڵ بەخۆم وت: بیرت بێ تۆ لەچاخی خێراییدا دەژی، حەمە. ئەگەری ڕوودانی هەر مووجیزەیەک لە ئارادایە. دەستم دایەوە نامەکەو یەکسەر بەرەو ڕووی ئەم ڕستە سەرسووڕهێنە بوومەوە: ((ئەم ڕووداوە بووە هۆی ئەوەی بەرنامەی خوێندن لەسەرانسەری باشووردا تووشی شلۆقی ببێ، چونکە شیعری زێوەر لە پرۆگرامی خوێندندا هەیە!)) نەخێر وادیارە شرۆ بەڕاستێتی. لاپڕەسەنی و تینوێتیم بۆ هەواڵی وڵات دنەیان دام، لەسەر خوێندنەوەی نامەکەی شرۆ بەردەوام بم:
سەرلە بەیانییەک پیرێکی باڵابەرزی گەنمڕەنگی بەشان و شکۆ، چەشنی بوومەلەرزە شاری هەژاند. ئەو لەپڕێکدا وەک لە ئاسمانی حەوتەمەوە باریبێ، بەگردی سەیواندا، ڕووەو شارا داگەڕا. دەستێ کەواو سەڵتەی فاسۆنی ڕەشی خەتداری لەبەردا بوو. عەبایەکی شاڵی زیرەیی بەسەرشاندا دابوو. مشکی و جامانەی تێکەڵ کردبوو. قۆردوونی ساعاتەکەی لە کونی قۆپچەی سەڵتەکەی بەستبوو؛ بەبەر سینگییەوە لە دیلانێدابوو.. بەدەستە دەماراوییەکەی قەپاغی سەعاتە بەرباخەڵە عارەبییەکەی هەڵدایەوە و لەبەر خۆیەوە وتی:(هیشتا زووە. نوێژی نیوەڕۆ دەبەمە لای کاک ئەحمەد و پاشان سەرێکی مەعاریف دەدەم.) قرتەی لەقەپاغی سەعاتەکەی هەڵساند و پێی هەڵگرت.
پیری بەشان و شەوکەت. هەر ئەوەندەی نزیکی (قوتابخانەی زێوەر) بۆوە، ئیدی منداڵان ئاپۆرەیان لێدا . ئەوان بە بەرزاییەوە وێنەی ئەو پیرە بەڕوومەتەیان لە ژووری بەڕێوەبەر بینیبوو. ئیدی هەواڵی گەڕانەوەی حەزرەتی زێوەر وەک ئاگرو پووشو بەناو قوتابیاندا و لەوێوە بەناو شاردا بڵاوبۆوە. بۆ ڕێزی ئەو پیرە منەووەرە، مەیفرۆشانی شار خڕ، دوکانیان داخست. تەنانەت ئەو ڕۆژە بۆ ڕێزی زێوەر هیچ یانە و مەیخانەک لەشار و سەرچنار، پێشوازیی میوانیان نەکرد.

ئەوان دروشمی (شادمانین بەم ڕۆژە پیرۆزە!) یان هەڵواسی. ژنان و پیاوان لەڕیزدا دەوەستان، تاشەرەفی ئەوەیان پێببڕێ دەستی زیارەت بکەن و ئەمجا بەئەدەبەوە لەدوایەوە بڕۆن.
زۆری نەخایاند، چی قوتابیی لە شاری سلێمانی و سەرچاناردا هەیە، ڕژانە سەر شەقاماکان. بەڕیزێکێ درێژ، ئەمسەری دیاربوو ئەوسەری نادیار، بەدەم سروودی {چەند شیرینەلام}وە، بە شوێن حەزرەتی زێوەرەوە بەرەو گۆرەپانی مزگەوتی گەورە قەتارەیان بەست. سروودی چەند شیرینەلام کە، گەورەو بچووک بەدەنگی بەرز دەیانچڕی، لەتەلارە بڵندەکانەوە دەنگی دەدایەوە. { بەردی وەک گەوهەرە ؛ ئاوی چەشنی کەوسەرە!} وەختێ سروودەکە تەواو دەبوو، دووبارە دەیانوتەوە. دوکاندار ئافەرینیان دەکردن و ئاویان دەدانێ هەتا دەنگیان نەنووسێ و زاریان وشکنەبێ و سروودەکەیان بۆ دەسەندنەوە:

فەرزە بۆ وەتەنمان گیان فیدا کردن
لەڕێی ئەم خاکەدا بەکۆمەڵ مردن!

ئیدی مەخلووقێکی زۆر هاتنە پاڵێان و ڕێ بەر ڕێدار نەدەکەوت. تەنانەت ئەورۆژە، ئەڤەلۆن و دۆڵفین و شەبەح و لەیلا عەلەوی و مۆنیکای مەسوولەکانیش ڕێیان لێگیرا. بەڵام وان مەسوولان سەریان تەقەی دەهات و نەیانزانی چێ قەوماوەو چ باسە؟! کام قەدرگرانە ڕێی کەوتۆتە ئەم شارە؟! ئەم ڕێزدارە هەرکەسێکە، بۆچی بەرپرسانی لەتەشریف هێنانی ئاگادار نەکردووە؟ ئەگەر ئاژاوەگێڕیشە ئەوا دەبێ بەتوندی بەرپەرچ بدرێتەوە! لەڕێی بێتەل و تەلەفاکس و تەلەفوونی دەستییەوە بەپەلە، بەهەر چوارلادا کەوتنە سۆراخ و هەلەکەسەما و ئارامیان لێبڕا. ئەوان تەواو نیگەرانبوون. کەسێ لەو بەرپرسانە ناوی (زێوەر)یان نەبیستبوو! سەرۆکی شارەوانی ئاوا وەڵامی دایەوە:

((ئێمە تەنیا بازاڕی زێوەرمان بیستووە، لەو گوزەرەیش قوماش دەفرۆشن!! ناوبراو هیچ پارچە زەوییەکیشی وەرنەگرتووە بەڵام با ئەو زێوەر ناوە سوور بزانێ و ئەو دەستە بخاتە ژێر سەری، مەرجەکانی زەوی وەرگرتنی تێدانییە. دەستی بە پەڕەکەی هەورەوە گرتبێ، لەدیوی شارباژێڕیش سەد وپەنجا مەتریی زەوی نادەمێ!!))
بەڕێوەبەری تاپۆش لەوەڵامدا وتی:
((پێدەچی زێوەر، ناوێکی خوازراو بێ. هیچ خانوویەکی بە ناوەوە نییە!!))
لەولاشەوە وەڵام هاتەوە:
((ئەم زێوەرە کۆبۆنی خۆراکی بەناوەوە نییە، کەواتە بەم شارە نامۆیە!!))
لەوەڵامی ئاسایشی گشتیدا بەڕێوەبەرێتییەکان شێرانە هاتنە دەست. ئەوان بەبیستنی ناوی زێوەر، هەریەکەو لەتەرەفی خۆیانەوە، کەوتنە پەیجۆر.. بەڕیوەبەرێتی ئاسایشی سەرشەقام، داوادەکا:
((تکایە زۆر بەپەلە سەبارەت قیافەت و سەرو سەکوت و پاشخانی سیاسی و برادەرەکانی و بڕوانامەی، بەوردی چیتان لەبەر دەستایە بۆمانی ڕەوانە بکەن، بەڵکو لەئایندەیەکی نزیکدا بتوانین

دەستگیری بکەین. وا لای خۆمانەوە دەسبەجێ فایلێکی پاک و بەتەمیزمان بۆکردەوە. بۆ ئاگاداریتان تکایە!))
بەڕێوەبەری ئاسایشی بەکرەجۆ لەوەڵامدا نووسیبووی:
((مەڕێکم مەولوودی پێغەمبەر بێ لەسنووری دەسەڵاتی ئێمەدا نیشتەجێ بێ، پەیمان بێ بەلەقەوە بچمە سەر ورگی. ئەگەر لەماوەیەکی کورتدا ناچارم نەکرد چی پێیە بیدرکێنێ، ئەم سمێڵە سمێڵی پشیلەبێ!!))
بەڕیوەبەری هاتوچۆ زوو هاتە وەڵام :
((ئەم زێوەرەی ئێوە باسی دەکەن، نە مۆڵەتی شوفێریی هەیە، نە ئۆتومبیلێکی بەناوەوە هەیە! پێدەچی عارەبانەی یایلیشی لێنەخوڕیبێ!))
 دەزگەیەکی زۆر زۆر نهێنیش نووسیبووی:
((مادام هیچ موڵکێکی بەناوەوە نییە و مایەپووچە ،ڕێی تێدەچێ بڕوای بە موڵکداریی تاک نەبێ. کێبێ لەم ڕۆژەدا لەهەڵپەی ئەرزەدا نەبێ، کەواتە دوور نییە ئەم زێوەر ناوە کۆمۆنستی کرێکاریی بێ.. لەم سۆنگەیەوە جێی مەترسییە!))
 ئاسایشی کەلار، چونکە هەموو هێڵەکان بەم مەسەلەیەوە خجڵ بوون، لە فاکسەکەیدا نووسیبووی:
((بەپێی ئەو ناونیشان و سەرو مێقلەبێ ئێوە هەڵتانداوە؛ ئەگەری زۆر هەیە سەرچاوەی هزرو تەگبیرکەری ئیسلامییە توندڕۆکان بێ. بەقوربانی کوڕبم نەیەڵەن هەروا بێئارەق دەرچێ. بیدەنە دەست مارینز و هەقتان نەبێ!!))
بەرپرسێکی حیزبیی بەرزەبڵێس، ئاوا هاودەردی و دڵسۆزیی خۆی پیشاندا:
((ئەگەر شاهیدا ئەم زێوەر ناوە نووسەر دەرچوو، ناونیشانی ماڵەکەیم پێبڵێن، ئەمشەو گوێ لە زرمەبگرن و هەقتان نەبێ! ئەمجا بائەو توانیبێتی جەماوەر لەخۆی کۆبکاتەوە؟))
دواجار بەڕێوەبەرێتی نەهێشتنی تاوان هاتە وەڵام:
((ئەم گومان لێکراوە، تاکو ئێستا هیچ تاوانێکی لەدەست نەقەوماوە.. بەڵێن دەدەین ئەگەر قەوماندی ئەوا لە دەستمان ناقونێ؛ حەددی چییە؟!))
کەژاوەی هەراوی خەڵک، بە پێشەوایەتی حەزرەتی زێوەر گەیشتنە لای کاک ئەحمەدی شێخ و لەپێش مزگەوتی گەورەی شاردا پەنگی خواردەوە. منداڵان لەوێوە مایکرۆفۆنیان بۆڕاکێشا. داوایان لێکرد لە فەرمایشتەکانی بێبەشیان نەکا و سەبارەت هۆی گەڕانەوەی بۆیان بدوێ. قوتابییان لەسەر شانی خۆیانەوە زێوەرەفەندییان سەرخستە بان دیواری مزگەوت و ئەویش بەدەنگێکی نەرم و ئاوازدار وتی:
((پێم خۆشە وەک ئێلچی و شاندی ئەدیبانی گردی سەیوان و مامەیارە بەدیدارتان شاد دەبم.. ڕۆڵەکانم چیبێ لێتان نهێنی بێ، پیرەمێرد هەر، کە گوێی لەڤڕەی مۆنیکا و لەیلا عەلەوی، بەتایبەتی جام تاریکەکان دەبێ، بەبناری گردەکەی یارەدا ڕەتدەبن، ڕادەپەڕێ و بەکفنەکەوە لەگۆڕ دەردێ. سەرنجێکێ دەوروبەری خۆی دەدا، تاکو بزانێ تاڵان نەکراوە؟ ئەوجا بەناچاریی خۆی بەماڵەکەیدا

دەکاتەوە.. وادەزانێ هاتوون کێل و مەڕمەڕو قەفەزی سەر گڵکۆکەی بدزن و ئەودیوی ئێرانی بکەن.. ئەوە ماوەیەکە خەمێکی نوێ لەسەردڵی ئەو زاتەدا گرێیە. کاتێ ئەو جۆرە ئوتومبیلانە بەلایدا ڕادەبرن، ترسی ئەوەی لێنیشتووە، گردەکە بەگڵکۆکەی ئەویشەوە، بەسەر خۆیاندا دابەش بکەن. ئەوی ڕاستی بێ هەمووومان بە بێکەس و گۆڕانیشەوە ئەو ترسە لەدڵماندا گرێیە. گلەیی بێ لێتان، پێدەچێ سروودەکانمان ئەو کاریگەرییەی لەسەر نەوەکانی دوای خۆمان نەبووبێ. ئێمە چاوەڕوانی ئەوەمان لێدەکردن نیشتمان پەروەربن نەک ئەو پارچانەشی لە نیشتمان ماونەتەوە، لەسەر ناحەزان و خۆیانی تاپۆ بکەن، یان ئەودیوی ئێرانیان بکەن. ئەوزاتانەی سەیوان و مامەیارە منیان ڕاسپاردووە ئاگادارتان بکەمەوە.. ئەوی ڕاستی بێ بۆخۆشم لەسزای ئەم هەموو ناهەقیانەدا کە بەرامبەرتان دەکرێ. کارێک ڕادەپەڕێنم دەبێتە جێی سەرنجی هەموولایەکتان وداواتان لێدەکەم لێم زیز نەبن، لەم کردەوەیەدا، مەبەستم ئێوە نییە...))

لەم دەمەدا مێردمنداڵێک هەڵیدایە: ((گەورەم زێوەر ئەوانە نەوەی دوای ئێوە نێن. خەڵکی ئەم وڵاتەیش نین و ئێمەیش چاکیان دەناسین...))

لەم دەمەدا ژمارەیەک چەکداری کڵاش لەپێی چاو زەق، هەڵیان کردە سەربانە بەرزەکان و دەورو بەریان تەنی. بەرامبەر جەماوەرەکە، هەمەجۆر چەکیان دابەست. ئیدی ملەقوتێ و ورتە ورت کەوتە نێو ئاپۆرەی خەڵکەکە. بۆ ئەوەی دەست چەکدارەکان نەکەوێ؛ کەس نەیزانی جەماوەری شار چۆن زێوەریان شاردەوە؟

ئەوشەوە لەزۆر جێی شار و لەزۆر شارو شارۆچکەی ئەم وڵاتە زێوەرەفەندییان بینیبوو. لێرە لەبەردەم کتێبخانەی زانکۆو نامەخانەی ئەوقاف و گشتیدا بینیویانە.. ئەو شەوە هەرچی کتێنخانەی شار هەیە بێئەوەی زیانیان پێبگات، دەرگەیان کرابۆوە. سبەی ئەمینداری کتێبخانەکان سەرنج دەدەن، هەرچی دیوانی زێوەر هەیە، بەچاپی کۆن و نوێوە، لەسەر مێزەکەیان دانراون و لەئاستی سروودی (چەند شیرینەلام)دا کراونەتەوە. زێوەر بەدەستخەتە جوانەکەی، بەمەرەکەبی چینی و بە ئووچ لەدوای دێڕەکانی:

بەردی وەک گەوهەرە

ئاوی چەشنی کەوسەرە

ئەم نیوە دیرەی زیاد کردووە:

ماری جۆری حەوت سەرە!

هاوڕێ هەواڵچنەکەم بۆی نووسیوم: ئەگەر دیوانی زێوەرت لەلایە سەرنجێکی بدە بزانە داخۆ توانیوێتی بگاتە ئەو باکووری زەوییە و دەستکاریی ئەوەی لەمەڕ تۆشی کردووە؟ بەڵام لەهەمووی سەیرتر ئەوەیە لەکۆتایی نامەکەیدا بۆی نووسیوم :

((بۆخۆت دەزانی ئێمە برادەری سەردەمی منداڵی و ڕۆژانی تەنگانەین و هیچمان لەیەکدی نەشاردۆتەوە. ئەگەر دەکرێ بەڵکو بەبرای خۆت ناوم بدەیتە کاربەدەستانی دەزگەی کۆچ و کۆچبەریی ئەو وڵاتەی لای خۆت. لەمە زیاتر ناتوانم لێرە بژیم و بەرگە بگرم!))

لەدوا بڕگەی نامەکەیدا، لێی دووبارە کردوومەتەوە، ئەگەر دیوانی زێوەرم لەلایە بیرم بێ ئەم نیوەدێڕەی بۆ زیاد بکەم:

بەردی وەک گەوهەرە

ئاوی چەشنی کەوسەرە

((ماری جۆری حەوت سەرە!))

ئێستا، بەتایبەت لەشاری سلێمانی کاتێ منداڵان سروودی {چەند شیرنیەلام} دەچڕن، ئەو نیوە دێڕەشیان پاڵداوە: {ماری چەشنی حەوت سەرە!}.. ئەوی ڕاستی بێ برادەرەکەی شارم،(شرۆ)ی ناو نییەو شرۆ ناوێکی خوازراوە. داوای بوورین دەکەم. لەبەر سەلامەتی سەری برادەرە هەواڵچنەکەم ناتوانم ناوی ڕاستەقینەی بدرکێنم.

فێبروەری 2005

---

*ڕێزی بێپایانم بۆ شاعیری گەورە زێوەر و بنەماڵەکەی بۆ هەموو ئەو نووسەرە کۆچکردووانەی لێرەدا ناویان هاتووە.